

Inspiration til finanslov

Folkebibliotekerne var før Coronakrisen landets mest besøgte kulturinstitution med 37 mio. fysiske besøg om året. Kun ca. halvdelen kommer for at låne bøger, for bibliotekerne favner også mange fysiske aktiviteter, og er et yndet mødested for borgerne. Samtidig er den digitale brug af bibliotekerne nærmest eksploderet i de seneste år, hvilket kun er forstærket af Coronakrisen, som har været en fremkaldervæske for kulturens betydning for befolkningen i Danmark – og dermed for hele vores samfunds fremtidige udvikling.

De besøgende er nu så småt ved at vende tilbage til bibliotekerne, men der er behov for en særlig indsats, både for at få fat på både tidligere som nye brugere.

Til gengæld ser det ud til at det digitale udlån fortsat stiger, og særligt lydbøgerne er i vækst. Interessen for at læse digitalt er positiv på dannelseskontoen, men presser samtidig de kommunale budgetter, og skaber desværre en stor forskel i bibliotekstilbuddet kommunerne imellem.

For at imødegå nogle af de aktuelle udfordringer, foreslås derfor:

- 1. Læselyst**

En landsdækkende indsats for at styrke læselysten gennem bibliotekerne
20 mio. kr.

- 2. Digital læsning**

En aktivitetsbestemt bevilling, der sikrer en digital overbygning, så alle borgere i landet kan få et mere ensartet digitalt mulighed for at låne digitale materialer fra bibliotekerne
15-30 mio. kr.

- 3. Folkelig forankring af FN's verdensmål via folkebibliotekerne**

En konkret udmøntning af målene beskrevet i Regeringens Verdensmåls Handlingsplan.
25 mio. kr. til kompetenceudvikling, certificering og aktivitetspulje.

1. LÆSELYST

EN NATIONAL INDSATS FOR AT STYRKE LÆSELYSTEN GENNEN BIBLIOTEKERNE

I Sverige er andelen af unge, der læser i fritiden halveret på ti år. Den svenske regering valgte derfor i 2019 at afsætte 200 millioner svenske kroner i en læsepakke til at efteruddanne lærere, styrke bibliotekernes tilstedeværelse og læselysten i samfundet.

Et stærkt svar på det, man godt kan kalde en læsekrise. En krise, som kan få konsekvenser for svenske børn og unges mulighed for at klare sig godt i skolen, bevare evnen til at læse længere tekster og ikke mindst kunne finde ro til fordybelse. Mindre kan gøre det, men vi har de samme udfordringer i Danmark.

Ved at sætte fokus på læselyst på tværs af sektorer, kan man slå flere fluer med ét smæk. I nogle år har en [læsekoalition](#) med deltagere fra Danske Skoleelever, Danske Forlag, Forfatterforeningen, BUPL, De

Pædagogiske Læringscentre, Skole og Forældre og bibliotekerne, arbejdet med at skabe en læsekultur, så flere læser mere af lyst.

De har også lavet et oplæg til en national læsestrategi, [En stærk læsekultur hos børn og unge: Oplæg til en national læsestrategi](#) og arbejder med at skabe en ny stor læseundersøgelse, som opfølgning på den store undersøgelse i 2017, som kortlagde et væsentligt fald i læselæsten hos børn omkring 6. klasse.

En indsats for læselysten er et udtryk for en klar og aktiv kulturpolitik

Hvis I har lyst at støtte op om en national læseindsats på Finansloven, hvor det ikke er en enkelt sektor, men netop det tværgående, der prioriteres, kunne I helt konkret tage udgangspunkt den brede læsekoalitions forslag. Det kunne også gøres i en enkel, ubureaukratisk model, som sikrer et tværsektorielt samarbejde, ved at bruge den brede koalitionsgruppe, som har udarbejdet "[En stærk læsekultur hos børn og unge: Oplæg til en national læsestrategi](#)", til at koordinere indsatsen. Dette vil også gøre det nemmere at søge yderligere fondsmidler til at skabe en mere sammenhængende programindsats.

Derfor skal læselysten styrkes

- Læselyst handler om at friste børn og unge til at læse. Det kræver let adgang til bøgerne og den gode historie, ligesom der skal skabes endnu mere synlighed om litteraturen, i en jungle af digitale tilbud
- Læsning er både dannende, og giver fantastiske oplevelser. At skabe læselyst handler derfor meget om at få de voksne omkring børnene til at understøtte lysten til at læse, hvad enten det foregår i skolen, børnehaven, hos boghandleren eller på biblioteket
- Læsning giver indsigt i andres liv og verdener, styrker evnen til fordybelse, til at forstå sammenhænge og øger generelt evnen til at lære
- En indsats overfor læselyst vil også være til gavn for kulturlivet bredt, da en øget læselyst vil have en positiv afsmittning på forfattere, illustratører, skoler, daginstitutioner, forlag, boghandler og biblioteker m.fl.

TEKSTFORSLAG til FINANSLOVEN

National læsestrategi – indsats for børn og unge

Flere børn skal læse – og læse af lyst. Der afsættes 20 mio. kr. til initiativer, der skal styrke børn og unges læsning og læselyst. Med udgangspunkt i oplægget "[En stærk læsekultur hos børn og unge: Oplæg til en national læsestrategi](#)," skal der iværksættes nye tværgående initiativer og skabes ny viden, der kan styrke børn og unges læsekultur inden for syv definerede indsatsområder. Det kan både være nye initiativer og udbredelse af eksisterende initiativer, der har udviklet metoder og erfaringer med potentiale for national spredning. For at sikre den nødvendige tværsektorielle indsats etableres en uafhængig enhed med afsæt i den tværfaglige læsekoalition i www.nationalstrategi.dk.

Enheden kan fysisk placeres hos Danmarks Biblioteksforening, der med sekretariatsbistand kan sikre udmøntning af midler til læsefremmende initiativer i hele landet, forankre en ny landsdækkende læseundersøgelse og være omdrejningspunkt for yderligere fondsfinansieret programsætning af lystlæsning blandt børn og unge.

Budget: 20. mio. kr. (over fire år)

2. DIGITAL LÆSNING

NATIONAL FINANSIERING AF ADGANG TIL DIGITALE MATERIALER TIL ALLE BORGERE

Udlån af lyd- og e-bøger er på landsplan fordoblet fra 2019 til 2021 og væksten ser ud til at fortsætte. Det medfører, at udgiften til digitale udlån er steget fra 50 mio. kr i 2017 til 100 mio. kr. i 2021. Konsekvensen har desværre været, at flere og flere kommunale biblioteksvæsner nedsætter grænsen for hvor mange e-bøger og lydbøger børn og voksne kan låne, og det medfører store forskelle i de digitale bibliotekstilbud landets kommuner imellem.

Med stigningen i brugen af digitale materialer kan udgiftspresset på bibliotekernes materialekonti derfor forventes at stige yderligere i de kommende år. Selvom der er en tendens til fald af fysiske udlån (som er vendt i en del kommuner), så skal bibliotekerne stadig indkøbe et bredt udvalg af fysiske bøger, da det fysiske udlån fortsat er markant højere end det digitale. Sammenholdt med bibliotekernes høje aktivitetsniveau for borgerne, der for mange lokalsamfunds vedkommende er det sidste ikke-kommercielle mødested, er der begrænsede muligheder for at omprioritere og finansiere det øgende digitale forbrug af anden vej.

Derfor skal der sikres en bedre adgang til digitale lyd- og e-bøger for alle borgere

- Adgangen til lån af digitale materialer bør være uafhængig af bopælskommune. Ikke alle har mulighed for at købe adgang til kommercielle lyd- og e-bogstjenester, og derfor bør adgangen understøttes med national finansiering, for at give lige adgang til læsning via bibliotekerne, og dermed også understøtte læselysten for alle

TEKSTFORSLAG til FINANSLOVEN

Sikre lige adgang for alle til digital læsning

For at sikre bedre og lige adgang til lån af lyd- og e-bøger på landets folkebiblioteker, foreslås en aktivitetsbestemt bevilling, der sikrer en digital overbygning, så alle borgere i landet kan få et mere ensartet digitalt mulighed for at låne digitale materialer fra bibliotekerne.

Budget: 15-30 mio. (afhængig af ambitionsniveau)

3. Folkelig forankring af verdensmålene via biblioteket

BIBLIOTEKERNE SOM DEN LOKALE INDGANG TIL FN'S VERDENSMÅL

I Finansministeriets "[Handlingsplan for FN's Verdensmål](#)" sættes en folkelig forankring af FN's verdensmål gennem folkebibliotekerne som mål, dog uden der er afsat midler hertil.

Vi mener, at der samlet bør afsættes 25 mio. kr. for at kunne udføre Finansministeriets 3 delmål for opgaven.

1. Folkelig forankring af verdensmålene faciliteret af særligt uddannede bibliotekarer

Folkebiblioteket har med sin stærke lokale forankring og sit borgernære fokus en unik mulighed for at blive et omdrejningspunkt for den folkelige forankring af verdensmålene i landets kommuner.

Som kultur-, oplysning – og uddannelsesinstitution har biblioteket et bredt fokus i sin tilgang til opgaveløsning og samarbejder, hvilket gør, at institutionen har naturligt fokus på borgerne på tværs af alder, køn, uddannelse og kulturel baggrund, samtidig med at folkebiblioteket har en tværsektoriel placering i kommunerne og derfor kan skabe samspil mellem forvaltninger og institutioner.

Allerede nu arbejder mange biblioteker intensivt med at skabe lokale fællesskaber omkring verdensmålene - eksempelvis under overskriften *Fra verdensmål til hverdagsmål* - og med det samarbejdende biblioteksvæsen er der gode muligheder for at lade viden flyde på tværs, understøttet af et kompetenceforløb. Ambitionen er at gøre den folkelige forankring omkring verdensmålene til en kerneopgave i bibliotekerne på linje med den indsats bibliotekerne har stået for omkring at understøtte digital omstilling.

Målet er at alle kommuner får uddannet 1-5 medarbejdere i løbet af de næste 2 år til at arbejde med folkelig forankring af verdensmålene i bibliotekerne. Desuden etableres netværk for både ledere og medarbejdere til at skabe videndeling og engagement.

Bibliotekssektoren er allerede via [samarbejdet DB2030](#) i tæt dialog med en lang række verdensmålsorganisationer, der også arbejder med verdensmål og bæredygtighed. Desuden deltager både Danmarks Biblioteksforening, Bibliotekschefforeningen og Forbundet Kultur og Information i dette netværk. Således er der allerede etableret en stærk struktur, der sikrer et bredt perspektiv og fokus på arbejdet.

Budget: 2 mio. kr., heraf 800.000 kr. til projektstilling til facilitering af uddannelsen (2022).

2. Verdensmåls certificering af bibliotekerne

De danske folkebiblioteker har et stort potentiale for at øge og udbrede den folkelige involvering i verdensmålene, men der er store kommunale forskelle. Derfor skal der gennemføres en landsdækkende verdensmåls certificering af bibliotekerne.

En certificering der skal sikre folkebibliotekernes rolle som drivkraft for borgerinddragelse og bæredygtig udvikling styrkes, så det lokale bibliotek kan understøtte borgernes engagement og skabe lokale fællesskaber omkring bæredygtighed, verdensmål og grøn omstilling.

- At skabe nye lokale fællesskaber omkring verdensmålene med bibliotekerne som platform
- At involvere borgere over hele landet i verdensmålene, så flere kender og engagerer sig i målene
- At styrke bibliotekernes rolle som facilitator ved at afprøve og udbrede metoder til at inddrage borgerne i at skabe handling for bæredygtig udvikling

Erfaringerne samles og systematiseres i et verdensmålskatalog, som landets øvrige aktører kan anvende som håndbog og inspirationskatalog.

Opgaven kan løses via [DB2030 netværket](#). Danmarks Biblioteksforening er projektejer og sikrer projektets forankring i biblioteksverdenen. Projektet gennemføres i samarbejde med Chora 2030, som er en almennyttig organisation, som arbejder med at omsætte verdensmålene til handling i en dansk kontekst. Chora 2030 har udviklet verdensmåls certificeringen 2030 Skoler, som biblioteksmodellen er en videreudvikling af.

Budget: 3 mio. kr. over en 2-årig projektperiode (2022-2023)

Herefter overgår certificeringsprogrammet til drift, udbredes nationalt og finansieres af de deltagende biblioteker.

3. Folkelig involvering i verdensmålsarrangementer og -aktiviteter

Som landets mest besøgte kulturinstitution, med 37 mio. årlige besøgende har folkebiblioteker et stort potentiale for at øge og udbrede den folkelige involvering i verdensmålene. Derfor skal folkebibliotekernes rolle som drivkraft for borgerinddragelse og bæredygtig udvikling styrkes, så det lokale bibliotek kan understøtte borgernes engagement og skabe lokale fællesskaber omkring bæredygtighed, verdensmål og grøn omstilling.

Det er målsætningen for netværket [DB2030](#) som er skabt af en række grønne NGO'er sammen med bibliotekerne. I netværket har man i partnerskab udviklet en række initiativer, som gennemføres rundt om i landet og som årligt har en landsdækkende konference "Verdens Bedste Løsninger" tilknyttet.

For at sikre at der skabes aktiviteter i alle landets kommuner bør der skabes en centralt afsat aktivitetspulje, der sikrer igangsættelse af lokale aktiviteter og debatarrangementer der kan understøtte borgerrettede verdensmåls aktiviteter. En sådan pulje vil også kunne administreres at DB2030 netværket

Budget: 20 mio. kr. i 2022

Derfor er det oplagt at skabe en folkelig forankring af verdensmålene via folkebibliotekerne

- Bibliotekerne er landets mest besøgte kulturinstitution, og er dermed en naturlig bro til borgerne.
- Bibliotekerne er vant til at formidle informationer, aktiviteter og tiltag til borgerne, og vil derfor også kunne tilføres de nødvendige kompetencer ift. at give borgerne adgang til og forståelse for FN's verdensmål
- Bibliotekerne er et naturligt centrum for udvikling og afholdelse af aktiviteter med verdensmålene som omdrejningspunkt, også i tæt samarbejde med øvrige institutioner, foreninger og lignende i kommunerne

TEKSTFORSLAG til FINANSLOVEN

For at kunne udføre de konkrete delmål opført i Finansministeriets "[Handlingsplan for FN's Verdensmål](#)" om at skabe en folkelig forankring af FN's verdensmål gennem folkebibliotekerne som mål, bør der afsættes 25 mio. kr. til følgende delopgaver:

- **Et kompetenceudviklingsprojekt**, der uddanner en verdensmålsmedarbejder i hver kommune, der skal gøre bibliotekerne til omdrejningspunktet for den folkelige forankring af verdensmålene. Budget 2 mio. kr
- **En verdensmåls certificering af biblioteker**, så alle systematisk har samme metodiske tilgang til at arbejde med borgerinddragelse og samskabelse i forbindelse med verdensmåls arbejdet lokalt. Budget 3 mio. kr.
- **En centralt afsat aktivitetspulje** der understøtter og sikrer igangsættelse af lokale aktiviteter og debatarrangementer, der understøtter borgerrettede verdensmålsaktiviteter. Puljen kan administreres at [DB2030 netværket](#). Budget 20 mio. kr